

Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.29064/ijma.1421426

Kammer ve Polizey: Yabancı Kökenli Terimlerin Alman Dilindeki Serüveni ve Kamu Yönetimi Bağlamında İncelenmesi*

İsmail Bahadır Turan¹¹ Doç. Dr., Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, Lefkoşa, KKTC / ismailbahadir.turan@baucyprus.edu.tr

Özet: Sosyal bilimlerin hemen her alanında Alman yazın mirası önemli ve göz ardı edilmez özel bir konumda bulunmaktadır. Ancak beklenenin ve bilinenin aksine Türkçe alan yazında bu birikim yeterli düzeyde ele alınmamakta ya da alınmamaktadır. Oysa Alman kültür mirası sosyal bilimlerde birçok disiplinin başlangıcını oluşturan ve/veya yön verici katkılar sunan eserler olarak göze çarpmaktadır. Alman yazınının özellikle İngilizce kaynaklar üzerinden Türkçe alan yazına aktarılması, toplumsal gerçekliği kavrayıştaki farklılıklar sebebiyle zaman zaman yanlış çevirilere, dolayısıyla kavramlara farklı anlamlar yüklenmesine ve hatalı kullanımlara yol açmaktadır. Aynı zamanda İngilizceye çeviri sırasında yapılan yanlışlar da Türkçe alan yazına aktarılmaktadır. Söz konusu durum ise kamu yönetiminin nesnesi ve kökenine ilişkin tartışmalarda önemli bir rol oynamaktadır. Kameralizm olarak da bilinen Kameral Bilim'in Merkantilizm'in Alman versiyonu olarak kabul edilmesi bu hatalara bir örnek olarak verilebilir. Bu çerçevede çalışmada, kamu yönetiminin başlangıcına yerleştirilen Kameral-Polizey Bilime adını veren Kamer ve Polizey sözcüklerinin ortaya çıkışı, Antik Yunan ve Roma'da kullanımları, yükledikleri anlamlar, Almancaya geçişleri, yönetim anlamı başta olmak üzere içerik kazanarak kavram haline gelmeleri kamu yönetimi alan yazını bağlamında gösterilmektedir. Aynı zamanda sözcüklerin kavramlaşarak içerik kazanmaları ve değişimleri, iktidar ilişkileri başta olmak üzere toplumsal gerçeklikteki değişimle ilişkilendirilerek ortaya konmaktadır. Ardından Kamer ve Polizey'in, yine feodaliteden kapitalizme geçiş başka deyişle toplumsal gerçeklikteki dönüşümle birlikte yeni dönemde lanetlenen kavramlara dönüşmesi açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kammer, Polizey, Politeia, Politia, Kamu Yönetimi, Kameralizm.

JEL Sınıflandırması: H70, H83

ORCID¹: 0000-0002-9938-0175

Başvuru Tarihi: 20.01.2024

Kabul Tarihi: 20.02.2024

Kammer and Polizey: The Journey of Foreign-Origin Terms in the German Language and Their Examination in the Context of Public Administration

İsmail Bahadır Turan¹¹ Assoc. Prof. Dr., Bahcesehir Cyprus University, Lefkoşa, TRNC / ismailbahadir.turan@baucyprus.edu.tr

Abstract: In almost every field of the social sciences, German literary heritage holds a significant and undeniable special position. However, contrary to expectations and common knowledge, this body of work is not adequately addressed or integrated into Turkish-language literature. Nevertheless, German cultural heritage shines in the realm of social sciences, as these works have significantly shaped and contributed to the beginnings of many disciplines. The transfer of German literature, especially through English sources, to Turkish-language literature sometimes results in mistranslations, leading to the attribution of different meanings to concepts and incorrect usage due to differences in understanding of social realities. Similarly, errors made during translation into English can also find their way into Turkish-language literature. This situation plays a vital role in discussions about the subject and origin of public administration. An example of such errors is the acceptance of Cameralism, also known as Kameral Science, as the German counterpart of Mercantilism. In this context, the emergence of the terms "Kamer" and "Polizey," which form the basis for Kameral-Police Science at the inception of public administration, is demonstrated within the context of public administration literature. Their origins, usage in Ancient Greece and Rome, attributed meanings, transition into the German language, and transformation into concepts through the acquisition of content are explored. Simultaneously, the conceptualization and evolution of these terms are presented in relation to changes in social reality, particularly in the realm of power relations. Subsequently, an explanation is provided for how "Kamer" and "Polizey" evolved into stigmatized concepts in the modern era, marked by the transition from feudalism to capitalism – in other words, a transformation in social reality.

Keywords: Kammer, Polizey, Politeia, Politia, Public Administration, Cameralism.

JEL Classification: H70, H83

ORCID¹: 0000-0002-9938-0175

Received Date: 20.01.2024

Accepted Date: 20.02.2024

* Makale, Alman Yönetim Düşüncesinin Tarihi: Kameral-Polizey Bilimden Devlet Bilimine başlıklı Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne 2017'de sunulan Doktora Tezinden türetilmiştir.

Extended Abstract

The German literary heritage holds a highly significant place in the field of social sciences, with many works being foundational or providing undeniable contributions to the inception of various disciplines. However, in Turkish academic circles, this literary legacy remains insufficiently examined or often goes unexamined. This situation is primarily due to the scarcity of academicians proficient in the German language, especially in the field of public administration, and the lack of a tradition of reading Frakturschrift (broken script), contrary to what is commonly believed. This deficiency leads to a predominant reliance on English sources for the study of pivotal German works in the field, resulting in inaccurate translations and misunderstandings being transposed into Turkish academic literature. Likewise, errors made during the translation from German to English are also adopted. An example of this can be seen in the acceptance of Kameralwissenschaft, also known as Cameralism, as the German version of Mercantilism. This issue becomes apparent when examining Turkish academic works related to Cameralism and Police Science, as almost all references in these works are made to English sources, with no mention of the original German works in the bibliography. This situation also applies to the investigation of Cameral-Polizey Science, which plays a crucial role in the field of public administration. Therefore, examining the etymology of the words that make up Kameral-Polizey Science will contribute to discussions about the object of the discipline.

In this study, firstly, the origins, emergence, and meanings of the words 'Kamer' and 'Polizey' are examined, along with their usage in Ancient Greece and Rome. Subsequently, their transition into the German language, their meanings in German, and how all of these occurred within the societal reality are discussed. At the same time, the relationship between these words and administration is established, demonstrating their usage in naming Cameral Science and Police Science, where knowledge about administration is gathered. The word 'Kamer' is derived from the Latin word 'camera.' Initially used to refer to unheated, vaulted rooms, 'Kammer' evolved to mean a "treasure chamber" when describing a private room for storing valuable items, particularly in the possessions of nobility. As the concept of the state and political power became merged with the persona of the ruler, 'camera nostra,' meaning 'our treasury,' began to signify the 'state treasury' as secular power asserted itself against spiritual power, and with the differentiation of the state. Income-generating lands, hunting grounds, salt mines, and the like, which belonged to the ruler, were collected in this treasury. The management of these revenues and thus the economic structure belonging to the ruler needed to be administrated. These administrators were expected to be knowledgeable, especially in areas like agriculture. However, as this structure grew, an upper-level manager responsible for financial control was appointed. These administrators were also given names derived from 'Kammer,' such as 'Kammerherr.' Due to their proximity to the ruler and their control over financial resources, the administrative class began to convene as a council on matters related to administration. The knowledge produced in this context pertains to administration and is systematized under the name 'Cameral Science.'

A similar situation applies to 'Polizey,' but it is more complex than 'Kamer.' In Greek, 'Politeia' encompasses not only communal life and politics but also the state, state affairs, and state administration. In Ancient Greece, 'Politeia' was first used in Homer's 'Iliad' to mean "building a wall together." This usage is based on the legend of Theseus uniting the Attic villages as the "state of the Athenians." Building a wall is a cooperative action, signifying collaboration and the distinction between rulers and the ruled. Additionally, it implies forming a community to live together. In this context, the action led to the creation of a "common politeia" or a shared life within a state. Since Homer, 'Politai' or 'Polietai' has meant "citizens," as those who dwell in the same place. Building a wall already draws a clear line between strangers and guests on one hand and citizens on the other. Moreover, it is often acknowledged that 'Politeia' is derived from 'Polis,' meaning "belonging to the city." In Herodotus' final book, 'Politeia' is found with meanings like "citizen rights" or "constitution." The term 'constitution' first appeared with the connotation of "the principles of the founding fathers" after the Peloponnesian War. Subsequently, in the works of Aristotle and Plato, 'Polis' and 'Politeia' were used interchangeably with "correct constitution." However, over time, the meaning became narrower, as in the 2nd century BC, Polybius described it as merely a "formal constitution." In contrast, the situation in Rome differed. 'Politeia' in Latin carried a meaning akin to 'civitas.' Thus, the Romans adopted 'Politia' from 'Politeia' with the sense of "state order." With the establishment of the Roman Empire and the dominance of Latin, the content from Plato and Aristotle's teachings was excluded, and the new meaning of 'Politia' became widely accepted, prevailing as the standard. However, until the late Middle Ages, the term could not find a place or use in power structures, as comprehensive political authority had disappeared with the fall of the Roman Empire. Additionally, between the 6th and 11th centuries, power became decentralized, establishing feudalism, during which the concept of state structures was absent. It was only as political power began to consolidate again that 'Polizey' found renewed use. This time, 'Polizey' emerged to refer to regulations that intervened in every aspect of social life with the aim of ensuring the ruler's good order. It is worth noting that 'Polizey' regulations were distinct from laws. Over time, due to its association with governance, 'Polizey' came to mean an authoritarian state in contrast to the concepts of Police State and State of Law (Polizeistaat-Rechtsstaat). Nevertheless, due to its relationship with governance, 'Polizey' was later used in the nomenclature of political science. As observed, a detailed understanding of the etymology of these words and their historical development will contribute to discussions about the subject matter of the discipline.

GİRİŞ

Sosyal bilimler, özellikle kamu yönetimi alanında Almanca kaynaklar, disiplinin ağırlıklı olarak kökenine yerleştirilmekte ve tartışmalara çekilmektedir. Ancak beklenenin ve bilinenin aksine kamu yönetimi ya da yönetim bilimi alanında çalışan akademisyenler arasında hem Almanca hem de "Alman Yönetim Bilimi"ne (Deutsche Verwaltungswissenschaft) ilişkin eserlerde ağırlıklı olarak kullanılan kırık yazıya (Frakturschrift) hâkim olanların sayısı oldukça azdır. Türkçe olarak söz konusu alanda verilen eserler incelendiğinde de bu görülebilecektir. Çünkü Alman yönetim bilimine bir şekilde değinen akademik çalışmalarda, Almanca kaynaklara atf ya hiç

bulunmamaktadır ya da son derece azdır. Benzer şekilde kaynakçalarda da Almanca eser sayısı yok denecek ölçüdedir. Genellikle İngilizce eserler üzerinden Almanca kaynaklara atıflara rastlanmaktadır. Bu sırada ciddi ve yanlış anlamalara yol açılabilir hatalar da yapılabilmektedir. O nedenle kavramların kökenbilim açısından incelenmesi, kelimelerin anlamının ve zaman içerisinde değişimleri üzerinden içeriklerinin ortaya konması önem kazanmaktadır. Ancak bu şekilde kelimelerin bilimsel bir kavram haline gelişi izlenebilecek ve disiplinin nesnesi açık biçimde ortaya konabilecek ve irdelenebilecektir.

Bu çerçevede çalışmada, Alman yönetim biliminin başlangıcına yerleştirilen Kameral Bilim ya da Kameralizm'e (Kameralwissenschaft – Kameralismus) adını veren Kamer (Kammer) ile yine politik bilimler, başka deyişle siyaset biliminin adlandırılmasında yararlanılan Polizey kelimeleri irdelenecek ve kamu yönetimi alan yazını bağlamında iktisadi-toplumsal gerçekliğe eş biçimde içeriklenmesi ortaya konacaktır. Kapsamı, kelimenin içerik kazanarak bilimsel bir kavrama dönüşmesinin gösterilmesi başta olmak üzere gerek Almanca gerekse Türkçe alan yazında ilk kez Kamer ve Polizey kavramı bu denli ayrıntılı olarak incelenmektedir. Genellikle Kameral Bilim ile ilgili hazırlanan Almanca, Türkçe ya da İngilizce eserlerde Kameral Bilim'in "camera" kelimesinden kaynaklandığı, ardından "camera"nın Almancaya "oda" anlamına gelen Kammer olarak geçtiği vurgulanarak anlamın dönüşümü kısaca açıklanmaktadır. Ancak ayrıntılara girilmemekte ve anlamın dönüşümü ile içeriklenmesi irdelenmemektedir. Polizey ile ilgili olarak ise benzer biçimde şehir anlamındaki Yunanca "Polis" kelimesinden türediğinin ifade edilmesiyle yetinilmektedir. Dolayısıyla çalışmada Kammer ve Polizey'in toplumsal gerçeklik bağlamında anlam değişimi/dönüşümü ele alınarak kamu yönetimi disiplininde anlamına uygun biçimde kullanımına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda kökenbilim bakımından incelemelerin sadece dilbilimi alanıyla sınırlı kalmaması gerektiği, sosyal bilimlerin diğer alanları açısından kavramların kökenine inilmesinin, içeriğine dair yolculuğun toplumsal gerçeklikle birlikte ele alınmasının, disiplinin ya da konunun tam olarak kavranmasına, bilimsel alanın nesnesinin ortaya konmasına önemli katkılar sağlayacağı gösterilmeye çalışılacaktır.

Bu çerçevede amacı açısından kuramsal, inceleme tipi kapsamında açıklayıcı ve araştırma tekniği bakımından birincil kaynakların taranmasına dayalı olarak gerçekleştirilen çalışmada, Alman yönetim bilimine dair dönemin başlıca önemli eserleri, ansiklopedileri ve sözlüklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca Almanca kaynaklar, dönemin dil bilgisi kurallarına göre yazımına sadık kalınarak verilmiştir.

KAMER: KÖKENİ VE İÇERİK KAZANIMI

Kameral Bilim'e ilişkin Türkçe alan yazındaki hemen tüm eserlerde alanı tanımlamak için Kameralizm adlandırması kullanılmaktadır. Ardından Kameralizm'in "oda" anlamına gelen Latince "camera" kelimesinde kökenini bulduğu, zamanla anlamının "hazine odası" olarak değiştiği belirtilmektedir (Saklı, 2013: 285-294; Hocoğlu, 1997: 375-381; Aktel vd., 2015: 83-98). Benzer şekilde Almanca, İsveççe, İngilizce, Felemenkçe kaynaklarda genel olarak "camera" ile aynı anlamda olmak üzere Almanca Kammer kelimesinden Kameralizm (Camerale ya da Kameralwissenschaft) kavramının türetildiği belirtilmektedir. (Rau, 1825: 3). Ardından da "hükümdarın hazinesinin saklandığı oda" ile Kammer sözcüğü ilişkilendirilmekte ve yönetimle ilintisi kurulmaktadır. Bu bağlamda Kameralizm, prens ya da egemenin hazinesinin yönetimi, gelirleri ile mal varlığının ençoklaştırılması amaçlı faaliyetlerin bütünü olarak tarif edilmektedir. Kameral Bilim ya da Kameral Bilimler olarak tekil ve çoğul kullanım arasındaki farklar incelenmemektedir. Öyle ki böylesi bir ayırımın farkında olunup olunmadığı ya da ayırımın önemine ilişkin bir bilgiye de rastlanmamaktadır. Türkçe alan yazında ise kavramın kullanım şekli, içeriği ve kökenbilim bakımından

gelişiminin ele alınmadığı söylenebilir (Turan, 2020: 122).

Türkçe-Latince sözlükte “kubbe, kubbeli ya da kemerli tavan, kemer” karşılığı olarak camer/camera/camerae verilmiştir (Kabağağaç ve Alova, 1995: 68). Kammer ise Almanca sözlükte “oda, asıl oturma odalarının dışında veya yanında bir yer, meclis, tilki, tavşan gibi hayvanların ini, elbise deposu” anlamlarına gelmektedir (Denker ve Davran, 1973: 364). Diğer taraftan Alman Dilinde “das Zimmer” “oda” anlamında kullanılmaktadır. Öyleyse Kammer ve Zimmer arasında bir fark olması gerektiği açıktır. Önemli sözlüklerden biri olarak kabul edilen “Deutsches Wörterbuch” (Alman Sözlüğü)’nde Kammer sözcüğü oldukça detaylı biçimde ortaya konmuştur. Sözlükte, Johann Wolfgang von Goethe’nin eserlerinden bir örnek verilmektedir. Buna göre Goethe, gittiği bir handa kendisine sunulan Kammer’i, Zimmer ile değiştirdiğinden bahsetmektedir. Ancak Zimmer’in duvarlarının parıldadığını ve tavanının ışıladığını vurgulamaktadır (Grimm ve Grimm, 1873: 109-115). Dolayısıyla her iki sözcük arasında ciddi bir anlam farkı olduğu görülmektedir. Söz konusu dönemde günlük kullanımda Kammer, çeşitli eşyaların depolandığı, dolayısıyla ısıtılmasına ve süslenmesine gerek olmayan bir yerdir. Ancak sözlükte vurgulandığı gibi sıradan insanlar için bu anlamı dışında farklı bir içeriğe de sahiptir. Sözlükte ayrıca Kammer’in, “soylulara ait el işi örtüler, değerli dokumalar, mücevher, elbise vb. değerli eşyalarının korunduğu mekân” ve mali yönetim anlamına gelen “Finanzverwaltung” başta olmak üzere yönetsel birimlerle bağlantılı anlamlarına da yer verilmiştir (Grimm ve Grimm, 1873: 112-115). Yakın dönemlerde örneğin 1930 tarihli bir sözlükte Kammer, “küçük oda, prensin odası, kemerli hazine odası, prene ait bütçeyi yöneten makam (Rentkammer), kentin maliye dairesi, ülke/eyalet temsilcilerinin toplandığı mekân” gibi anlamlarla karşılanmıştır (Schmidt ve Kraetsch, 1930: 579). Diğer taraftan Kammer sözcüğü bir başka sözlükte “kapalı alan, ısıtılmayan oda, devlet daireleri, adalet sarayı ile komisyonların adlandırmalarının ana parçası, egemenin güvenilir divanı” şeklinde açıklanmıştır (Der Sprach-Brockhaus, 1940: 294).

Önemli Kameral Bilimciler arasında sayılan Baumstark’a (1835) göre Kammer sözcüğü Batı ve Doğu’daki dillerde hep aynı anlama gelmektedir. Doğu dilleri eski Yunanca ve Latince’dir (4). Bu çerçevede genellikle “oda” (Gemach, Zimmer) ya da “kemerli oda” (gewölbter Raum) içeriğine sahip Kammer, süreç içerisinde “kapalı oda” (Verschluss), “kapalı alan” anlamlarını içerir olmuştur. Ayrıca diğer bazı kaynaklarda da “camera”, eski Yunancada “gizli kemerli gemi” ve “karaya dönüldüğünde ev/yaşam alanı olarak kullanılan gemi” anlamıyla kullanılmaktayken Orta Çağ’da zamanla yönetsel organların bir araya geldiği mekân içeriğini kazanmıştır (Baumstark, 1835: 4). Bir diğer Kameralist Rau (1825) için Kameralizm’in anlamlı biçimde irdelenebilmesi, kavram ve sözcüklerin kökeninin incelenmesiyle olanaklıdır (2-3). Herodot Yunancada camera karşılığı olarak “kemerli, üstü kapalı vagon ya da araba” anlamlarını kullanmıştır. Strabon’da “üstü kapalı ve kemerli araç” olan camera, Tacitus’da ise “dalgalardan korunaklı olması için güvertesi kapalı olan gemi” olarak açıklanmıştır. Bu açıklamaların hepsinin tek bir ortak noktası bulunmaktadır: “Korunaklı ve kapalı yer veya taşıt” anlamı. Almancada Kammer ayrıca, “kalp kapakçığı” (Herz-Kammer) gibi birçok sözcüğün üretilmesinde de kullanılmaktadır. Ancak camera/kammer Romalılarda ağırlıklı biçimde “kemerli oda” içeriğiyle kullanılmıştır. Diğer taraftan masraflı olan kemerli oda inşası, Almanlar arasında erken tarihlerde bir sanat olarak görülür olmuştur. Dolayısıyla zenginlikle ilişkilendirilmiştir (Rau, 1825: 3). Bu çerçevede Yunanca ile Latince’de kapalı ve kemerli mekân/yer olan “camera”dan Almancada çok farklı biçimlerdeki kapalı alanların tanımlanmasında yararlanılmıştır. Dayanıklı, inşası bir o kadar da masraflı olan kemerli oda, soylular tarafından belgelerin, değerli ve kişisel eşyaların konulduğu yer olarak kullanılmıştır. Kemerli oda hem çökme tehlikesine karşı korunaklıdır hem de içerisinde ateş yakılıp ısıtılmadığı için yangın tehlikesi yoktur. Bu

çerçeve bu kemerli odalar, Schatz-Kammer yani “hazine odası” anlamını almıştır denebilir (Turan, 2020: 122-128).

Oekonomisch-technologische Encyclopädie oder allgemeines System der Staats- Haus- und Land-Wirtschaft (İktisadi-Teknolojik Ansiklopedi ya da Devlet, Şehir, Ev ve Tarım İktisadının Genel Sistemi) 18. yüzyıl itibarıyla Almanca yazılmış en önemli ansiklopedilerden biri olarak kabul görmektedir. İlk olarak yazarlardan Krünitz (1785), camera sözcüğünden Kammer’in türetilmesine dair bilinenleri tekrar etmektedir. Ancak zamanla bu “oda” anlamının değiştiğini, uzun ve geniş, büyük salon içeriğini kazandığından bahsetmektedir. Egemenlerin yatak odasında değerli belge ve eşyaların gizlendiğini, dolayısıyla “camera”nın giderek hazine odası yerine kullanılmaya başlandığını açıklamaktadır (197-203). Gerçekten de yerin üzerinde olan, içerisine ısıtma amaçlı olarak ocak, fırın vb. konulmayan Kammer, kiler vb.den farklıdır. Aynı zamanda yangın çıkması ihtimali de hemen hiç yoktur. Doğal olarak Krünitz (1785) “hazine odası” anlamına gelen Kammer bağlamında hükümdarların gelir getirici mal varlıklarını ve hazinesini idare eden görevliler ve danışmanlara da Kammer-Collegium gibi isimler verildiğini ifade etmektedir (197-203). Hükümdar, feodal toplumda aynı zamanda hukuki iktidarı elinde bulundurmaktadır. Dolayısıyla en yüksek mahkeme de Kammer-Gericht olarak adlandırılmıştır. Başka deyişle hükümdarın odası bir yargılama yeri olarak başkaca mahkemelerden bağımsızdır ve diğer mahkemelerin üstünde yer almaktadır. Dolayısıyla Kammer-Gericht olarak tanımlanmıştır (Krünitz, 1725: 201).

1732-1754 arasında yayımlanan ve son derece kapsamlı bir ansiklopedi olan Zedler-Lexikon’da benzer açıklamalara rastlanmaktadır. Ansiklopediye göre “camera” hükümdarın ya da prensin odasıdır. Ancak şarap, tahlil gibi malzemelerin saklandığı ve Latince “oyuk, mağara” anlamındaki “caverna” sözcüğü ile karıştırılmamalıdır. Dönemin yazılış şekillerinden biriyle Cammer yani Kammer, Krünitz’in de belirttiği üzere özellikle mali konulardaki görevli ve danışmanların bir araya geldikleri mekandır. Bu anlamıyla da Savaş Divanı (Kriegs-Cammer) ve Saray Divanı (Hoff-Cammer) benzeri idari organların adlandırılmasında kullanılmaktadır ve bu örnekler çoğaltılabilecektir (Zedler, 1733: 376,377). Bu aşamada Kammer sözcüğünün ilk rastlandığı andaki ve daha sonra Batı dillerinde kazandığı anlam açıklanmıştır. Ancak belgeler üzerinden de Kammer’in tanımı ve içeriğinin gelişiminin, yönetim anlamını alışının açıklanması yararlı olacaktır.

BELGELERDE KAMMER: YÖNETİMLE İLİŞKİNİN KURULMASI

Karolenj İmparatoru Şarlman (Karl der Große), 814’te öldüğünde açıklanan vasiyetinde Kammer sözcüğüne rastlanmaktadır. Vasiyetteki anlamı ise Kammer’in içeriğinin oluşumundaki gelişimi anlatır niteliktedir. Şarlman, kendisine ait olan hazinedeki paralarla değerli eşyaların kilise ile fakirlere verilmesini (thesauris suis atque pecunia, quae in illa die in camera eius inventa est) vasiyet etmiştir. Vasiyetteki “camera”nın, hazine odası anlamına geldiği açıktır. Ancak diğer kaynaklarda ve belgelerde Kammer’in, para cezalarının toplandığı yer anlamında kullanıldığı görülmektedir. Kısaca hükümdarın verdikleri başta olmak üzere maddi cezaların ödendiği kasadan bahsedilmektedir. Ödemeleri alan makama “palatium”, “fiscus” ya da Şarlman’ın torunu II. Ludwig’in (Ludwig der Deutsche) iktidarında olduğu üzere “imparatorluk kasası” anlamına gelmek üzere “imperialis camera” adları verilmiştir. Söz konusu tanımlar özellikle 10. yüzyıldan itibaren süreklilik kazanmıştır. Kutsal Roma Cermen İmparatoru I. Berengar döneminde, 916 tarihli bir belgede, “camera palatii nostri” yani “sarayımızın kasası” ifadesine rastlanmaktadır. Benzer biçimde birçok başka dini ve dünyevi egemenler kasalarını “camera nostra” (odamız) adıyla anmışlardır (Rau, 1825: 4).

Yukarıda değinildiği üzere Kammer, değerli eşyaların konulduğu ya da gizlendiği yer dışında yatak ve oturma

odası/salonu anlamlarına da gelmektedir. Dikkate değer bir örnek olarak kralın yatak odası için Frank Sarayı'nda "Camerarius" sözcüğünün kullanılması verilebilir. Doğal olarak kralın bakımını, günlük işlerini, idari görevlerine ilişkin eylemlerini yürütenlerle ilgili tanımlamalar da odayla birlikte tarif edilmiştir. Kral ile bu tür bir yakın ilişki ve kişisel bağ kurmak saray başta olmak üzere diğer tebaa ve soylular üzerinde etki kazanmayı beraberinde getirmiştir. Böylesi bir ilişki bağlamında içerik kazanımı Kammer sözcüğünün doğrudan, idari organlar, yönetsel bilgi ve uygulanan yöntemlere ilişkin alanlarda kullanım bulmasına yol açtığı söylenebilir. Camerarius, askeri, idari, kültürel ya da dini konulardaki emirnamelerde hazine odası anlamına gelmek üzere Frank krallarının kişisel servetleri ile özel odaları için de kullanılmıştır. Ancak arada bir fark vardır. Burada hazine odası, "devlet kasası" (Staatskasse) demek değildir (Baumstark, 1835: 5,6). Frank kralı I. Dagobert'in egemen olduğu dönemi ve yaşamını içeren "Gesta Degoberti" adlı kaynakta camera, Frank krallarının özel hazinesi anlamında yer almaktadır. Yine burada devlet kasası anlamı henüz yoktur (Rau, 1825: 4). Camera, Şarlman'ın vasiyetinde yer aldığı haliyle 850'li yıllardan itibaren devlet kasası içeriğini kazanmaya başlamıştır (Baumstark, 1835: 5,6; Rau, 1825: 4). Diploma ejusdem (870), Diplomata II. Ludovici (874), I. Berengarii (889 ve 919) gibi belgelerde, vergiler, para cezaları ile prensler, yerel egemenler ve piskoposlara ödenen diğer vergilerin toplandığı kasalardan bahsedilebilir. Bu belgelerde devlet görevlilerince böylesi gelirlerinin aktığı hazineye "camera nostra" başka ifadeyle "kasamız" denmektedir. Dolayısıyla feodal egemenler tarafından camera sözcüğünün devlet kasası anlamıyla devamlılık gösterecek biçimde kullanıldığı söylenebilir (Baumstark, 1835: 5,6).

Bu noktada yukarıda belirtildiği üzere kral ya da prensin en yakınındaki görevliler, konumları gereği aynı yönetim çevresine aittirler ve iktidar gücüne yakınlığın beraberinde getirdiği güce sahiptirler. Dolayısıyla "kasamız" ifadesi anlamlı olmaktadır. Ancak daha sonra yineleneyeceği üzere söz konusu dönemde aynı zamanda devlet, kralın kişiliğinde vücut bulmaktadır. Başka deyişle devlet ve kralı birbirinden ayırmak olanaksızdır. Bu bağlamda kasa hem devletin hem de kralın kişisel hazinesidir. Diğer taraftan devletin kraldan ayrı bir varlık kazanma sürecinde Kammer, giderek devlet kasası ya da devlet hazinesi anlamında kullanılır olmuştur. Dolayısıyla feodal üretim tarzında kasaya akan tüm gelirler, kameral servet (Kammergut ya da Kameralgut) olarak tanımlanmaktadır. Nedeni oldukça basittir. Söz konusu dönemde hükümdarın hazinesi hem hanedan hem de ülke için kullanılmaktadır. Aynı zamanda hazinenin kalemleri karmaşık değildir. Ayrıca bu kalemler kolay bir şekilde kontrol altında tutulabilecek bir düzeydedir. Dolayısıyla yönetsel yapı oldukça basittir (Baumstark, 1825: 5,6).

Dönemin yazarlarından Strelin (1827), iktidar gücüne sahip olanların, tüm zamanlarını toplumsal yaşama ve düzenin devamına ayırdıklarını, bu nedenle geçimlerini ortak mallardan temin ettiklerini ifade etmektedir (2). Devlet gelirlerinin ilkel formu olarak bu ortak mallar ya da ortak hazineden hanedanın kullanımına bırakılanlar "hükümdarın gelirleri" olarak tarif edilmiştir. Çünkü egemenin kişiliğinden ayrı devlet kavramı henüz keşfedilmemiştir. Her ne kadar basit bir yapıda da olsa bu gelir ve giderlerin yönetilmesi gerekmiştir. Egemenlik çevresinin genişlemesi gibi sebeplerle zamanla karmaşıklık artmış, bu da iş yükü, dolayısıyla çalışan sayısına aynı şekilde yansımıştır. Henüz özel mülkiyetten bahsedilememektedir. Bu bağlamda hükümdarın gelirlerini ekilebilir topraklar, avlıklar, ormanlar, tuz kaynakları, maden alanları gibi gelir getirici faaliyetlerden elde edilen kaynaklar oluşturmaktadır. Strelin (1827), toprakların daha sonra ekilmeye başlandığını, başka deyişle artık-ürün çekilebilir hale getirildiğini, doğal olarak buralarda bir yönetici görevlendirildiğini ve idarecinin tarımla ilgili geniş ve pratik bilgilere sahip olmasının beklendiğini ifade etmektedir (2). Benzer biçimde diğer bazı gelir getirici faaliyetler de yöneticilere bırakılmıştır. Bu

defa söz konusu yöneticilerin hazırladığı hesapların kontrolü konusu gündeme gelmiştir. Hesapların kontrolü için yetenekli, güvenilir bir kişiye ihtiyaç duyulmuş ve “Mali Şef” (Rentmeister) olarak adlandırılan bu kişi diğer yöneticilerin üzerinde olacak biçimde görevlendirilmiştir. Öte yandan hükümdar ve hanedana bırakılan bu kaynaklar giderek büyümüş, buna uygun olarak danışman ve idareci sayısı zamanla artmıştır. Doğal olarak eşgüdüm sorunu ortaya çıkmış ve yöneticiler, danışmanlar kurulu biçiminde toplanmaya başlamışlardır. Söz konusu kurula ise “Mali Kurul” (Rentkammer) adı verilmiştir. Bahse konu danışman ve yöneticilere ödenen gelirler de bu ana ya da genel kasada bir araya getirilmiştir. Öte yandan gelir getirici bu işleri yönetenler, iktisadi, mali, idari başta olmak üzere tarım, madencilik gibi çok sayıda konuda kapsamlı ve pratik bilgiler biriktirmeye başlamışlardır. Bu bilgiler de Kameral Bilim altında toplanmıştır (Strelin, 1827: 2-4).

Görüldüğü gibi ilk olarak kabaca kapalı ve güvenli bir alanı ifade eden Kammer, önce soylular için değerli eşyaların saklandığı yer, ardından giderek kasa, hazine odası zamanla da devletin kasası anlamlarını kazanmıştır. Açıklandığı üzere bu anlam değişimi iktisadi-toplumsal alandaki gelişmelerle beraber gerçekleşmiştir. Feodal üretim tarzının bilgisi olması dolayısıyla çağdaş yönetim kuramlarının kökenine Kameral Bilim yerleştirilemez (Turan, 2020). Ancak günümüzde kamu yönetiminin kökenine ve Alman yönetim biliminin tarihsel gelişimine ilişkin tartışmalarda başlangıç noktası olarak Kameral Bilim ya da Türkçede kullanımıyla Kameralizm konulmaktadır. Diğer taraftan sıklıkla sadece soylunun hazine odası anlamıyla sınırlı kalınarak Kameralizm ya da Kameral Bilim, özellikle mali ve iktisadi hususlarla ilişkilendirilmektedir. Fakat Kameral Bilim’in sadece mali-iktisadi alana sıkıştırılmayacağı açıktır. Yukarıda da değinildiği gibi idari örgütlenmenin ve devlet kavrayışının gelişmesiyle Kameral Bilim’in de kapsamı ve içeriği genişlemiş, yönetim alanını tümüyle kapsar olmuştur (Turan, 2020). Benzer bir gelişme Polizey için de geçerlidir. Ancak durum Kammer’den daha karmaşıktır.

POLİZEY: KÖKENİ VE İÇERİK KAZANIMI

Karmaşıklığın sebebi, kelimenin Antik Yunan’dan gelmesi ve anlamının farklılaşarak Roma’ya geçmesiyle başlamaktadır. Ardından uzunca bir süre tümüyle unutulmuş, kullanılmaz olmuştur. 14. yüzyılda ise başka bir içerikle yeniden kullanılmaya başlanmıştır. İşte karışıklığın ana sebepleri bunlardır. 18. yüzyıldan itibaren Policei, Policey ya da Polizey, yeniden farklı bir içerik kazanmış ve 19. yüzyılda bu kez olumsuz bir anlam yüklenerek Polis Devleti-Hukuk Devleti (Polizeistaat-Rechtsstaat) karşılığında yer almıştır (Turan, 2020).

Öncelikle kelimenin Almancaya geçişi ve yüklendiği anlamların ortaya konması yararlı olacaktır. Latinedeki “Politia”, dilbilgisi kuralları bağlamında Almancaya “Polizey” olarak geçmiştir. Sözcük Latince “Politia” biçiminde yazılmaktadır. Latince “thia” olarak okunması gereken “ti, Almancada zi” biçiminde telaffuz edilmiştir. Günümüz Alman Dilinde Polizei’da olduğu gibi “ei”, 16. ve 17. yüzyıllarda genellikle “ey” şeklinde yazılmıştır. Dolayısıyla Politia, Almancada Polizei ya da dönemin yazım şekliyle Polizey haline gelmiştir. Aynı zamanda az rastlanılır olsa da Policey veya Policei gibi yazılışlar da görülmektedir (Rau, 1853: 608; Turan, 2020: 128-145).

Öte yandan Zobel’in 1952’de yazdığı doktora çalışması dışında Polizey kelimesinin kökenine dair açıklayıcı bir çalışma bulunmamaktadır. Son derece önemli olan tezde Politeia’ya ilişkin gösterilen belgeler, metinler ve açıklamalar, kavram olarak sözcüğünün anlamının gelişiminin izlenmesine son derece büyük katkılar sunmaktadır. Bu çerçevede Yunancada Politeia, sadece ortak yaşam, politika değil aynı zamanda devlet, devlet işleri, devlet yönetimi gibi anlamlara da sahiptir. Homer’in İlyada’sında ilk kez rastlanan Politeia, “beraber duvar inşa etmek/duvar örmek” (miteinander Mauer bauen) demektir (Nitschke, 1992: 2,3). Bu şekilde kullanım Attika

köylerinin “Atinalıların devleti” şeklinde Theseus tarafından bir araya getirilmesi efsanesinde kökenini bulmaktadır. Duvar örmek, birlikte yapılacak bir eylemdir. Dolayısıyla iş birliğine ve yöneten-yönetilen ayırımına işaret etmektedir. Aynı zamanda duvar bir arada yaşamak için birlik kurmayı da içermektedir. Bu eylemle birlikte politeia, “devlet içerisinde ortak yaşam” anlamını almıştır. Dolayısıyla Homer’den itibaren Politeia ya Politai, aynı mekânda ortak yaşam sürdürenler yani yurttaş içeriğini kazanmıştır. Söz konusu anlam açıktır. Duvar örmek, misafir başta olmak üzere diğerlerinin, yani yabancıların dışarıda bırakılması demektir ve yabancılar ile yurttaşlar arasında kalın bir çizgi çizilmekte, her iki kesim birbirinden tümüyle farklılaştırılmaktadır (Nitschke, 1992: 3). Bu noktada hem dil hem de düşüncede kavramsal olarak bir sınırlamadan bahsedilebilir. Öte yandan duvar örmek, başka bir anlamı daha kelimeye katmaktadır. Bu da güvenlidir. Duvar, korunma düşüncesinin yansımasıdır. Dolayısıyla “Politeia” içeriğinde güvenlik, korunma ve düzen anlamını hep taşımıştır denebilir. Ancak yine de kaynak olarak yararlanılan metinlerin arkaik ve mitlere dayanması sebebiyle bir belirsizlik olduğu söylenebilir. Buna rağmen kelimenin içeriğini “duvar örmek” ile sınırlandırsak dahi bu da beraberce yerine getirilen bir eylemdir. Dolayısıyla iş bölümü, eşgüdüm, iş birliği gereksinimi vardır. Bu sebeple içeriğinde yer alan yöneten-yönetilen ayrımı açıktır. Yurttaş olmak ise ortak yaşamın düzenlenmesine katılma ve kendini yönetirme anlamını soyut bile olsa içinde taşımaktadır (Nitschke, 1992: 2,3). Öte yandan sıkça Politeia’nın, “Polites”ten türediği kabul edilmektedir. Burada Polites, Polis’e ait olmak anlamındadır. Son kitabında Herodot, Politeia’yı ilk defa “anayasa” (Verfassung) ya da daha doğru ifadeyle “yurttaşların hakları” (Bürgerrechte) içeriğiyle kullanmıştır. Peloponez Savaşı ardından ilk kez anayasa, “kurucu babaların ilkeleri” (Verfassung der Väter) anlamında yer almıştır. Ardından Politeia ile Polis, “doğru anayasa” anlamıyla Platon ve Aristo’da görülmektedir. Öte yandan zamanla anlamı giderek daralmıştır. Örnek olarak M.Ö. ikinci yüzyılda Polybios, yalnızca “biçimsel veya kurumsal anayasa” anlamında Politea’yı kullanmıştır (Nitschke, 1992: 3,4). Romalılarda ise durum biraz farklıdır.

Politeia, “civitas”a benzer bir anlam içermektedir. Bu bağlamda Romalılarca Politeia, “devlet düzeni” (staatliche Ordnung) anlamına gelecek şekilde “Politia” olarak Latinceye alınmıştır. Latincenin Roma İmparatorluğunun yükselişiyle beraber egemenliğini kurmasıyla Aristo ve Platon öğretilerindeki anlamı bir tarafa bırakılmıştır. Artık Politia’nın devlet düzeni anlamı geçerli olmuştur. Ancak kavram, Orta Çağ’ın geç dönemlerine kadar bir daha kullanım alanı bulamamıştır (Nitschke, 1992: 5). Dolayısıyla akla gelen ilk soru, bu kadar önemli bir kavramın Antik Yunan, ardından Roma İmparatorluğu’ndan sonra niçin kaybolduğu, yüksek Orta Çağ’a değin bilinen hiçbir metinde kendine neden yer bulamadığı olmaktadır. Sorunun cevabı ise Roma İmparatorluğu’nun yıkılması ardından gelen feodal üretim tarzı ve iktidar ilişkilerinde yatmaktadır.

Sorunun yanıtı aslında feodal sistemle ilgilidir. Feodalizm, Roma İmparatorluğu yıkıldıktan sonra 6-11. yüzyıllar arasında ortaya çıkmış, klasik dönemini 11-15. yüzyıllar arasında yaşamış ve geç feodalite devlet eliyle sanayileşerek kapitalizme geçilmesiyle 19. yüzyıl sonlarında yerini kapitalist üretim biçimine bırakmıştır. Konu açısından en önemli özelliği ise Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasıyla kapsayıcı siyasi-iktisadi bir gücün ortadan kalkması ve iktidar gücünün parçalanmasıdır (Turan, 2020). Antik Yunan ve Roma döneminde Politeia, günümüzdeki anlamıyla olmamakla birlikte toplum ve yurttaş olmaya dair ortak bilinçle ilintilidir. Tebaanın bu bilince sahip olmasını içermektedir. Dolayısıyla denebilir ki kavram ilk olarak özel ve kamu gücü arasında kesin ve açık bir farkı ifade etmektedir. Diğer taraftan feodalitede ne özel ve kamu zoru arasında bir ayırım bulunmaktadır ne de tebaada yurttaş, doğal olarak toplum olma düşüncesi vardır. Böyle bir ihtiyacın olmadığı yerde de kavram olarak

Politeia, kullanım alanı bulamamış ve kaybolmuştur. Antik Yunan'daki anlamıyla otokrata Orta Çağ'da rastlanılmamaktadır. Feodal egemenler, mutlak monarşideki gibi uygun yönetsel yapı ve bunu gerçekleştirebilecek araçlardan yoksundurlar. Ayrıca böylesi bir örgütlenmeye de ihtiyaç duymamaktadırlar. Bu bağlamda vurgulamak gerekirse Politeia gibi kavramın da kullanımını gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Ancak kavramın yeniden ortaya çıkması egemenlik yapısı ile iktidar ilişkilerinin değişmesi, toplum olma düşüncesinin gelişmeye başlamasıyla bağlantılıdır. Çünkü kurulmakta olan yeni toplumsal gerçekliğin açıklanması için yeni kavramlara gereksinim duyulmuştur ve Politeia yeniden kullanılır olmuştur (Nitschke, 1992: 1-7).

Bu aşamada soru, Orta Çağ'da hükümdar ve tebaasının toplum ve devlet olmaya ilişkin bir düşünceleri bulunmazken Politeia'nın tekrar gün yüzüne çıkmasının nedeni olmaktadır. Modern anlamıyla bir anayasayla ilintili olmamakla beraber emirname vb. içerikle yeniden Politeia'ya metinlerde rastlanmaya başlanmıştır. Örneğin Fransız krallarının 1300'lü yıllardaki emirnamelerinde "Polliceia" sözcüğünden yararlandıkları görülmektedir. Aynı şekilde Cermen Burgundların kurduğu Burgonya (Burgund) Krallığı belgelerinde de "Pollicie"ye yine 14. yüzyıldan itibaren rastlanır olmuştur. Çok sayıda çalışmada, Alman Dilinde Politeia'nın yeniden kullanılmaya başlanması, Burgonya Krallığı idari örgütlenmesinde ortaya çıkmasına dayandırılmaktadır (Maier, 2009: 136-140). Bu bağlamda Burgonya Krallığı üzerinden Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu sarayına ve feodal zümrelere sözcüğün geçtiği söylenebilecektir (Maier, 1966: 121-123). Öyleyse çelişki gibi gözükken bir durum açıklanmalıdır. Antik Yunan ve Roma İmparatorluğu'ndaki anlamlarıyla iktidarın gücü, zor kullanımı ve yönetsel yapının merkezde bulunması düşüncesi ile uygulaması, dönemin diğer devlet benzeri yapılarına göre Fransa ve Burgonya'da daha gelişmiş bir düzeydedir. Başka deyişle Fransa ve Burgonya krallıkları, dönemin diğer devlet benzeri oluşumlarından çok daha iyi örgütlenmiş, kapsamlı ve işleyen yönetsel organlara sahiplerdir (Nitschke, 1992: 5,6). Söz konusu yapı dolayısıyla böylesi bir sözcüğe ihtiyaç duyulduğu ve Politeia'nın, Polliceia ve Pollicie olarak kullanım alanı bulduğu belirtilebilir. Bu kez de soru, iktidar hiyerarşisi bağlamında Orta Çağ'da günümüzdeki devlet fikri bulunmazken Politeia'nın niçin yenilenmiş bir içerikle yeniden görünür olduğudur. Yenilenmiş anlam ile hükümdarların, yasa olmasa da toplumsal alanı ve devlete ait işleri düzenlemeye dönük emirnamelerinin Polizey olarak adlandırılması ifade edilmektedir. Bu sorunun yanıtı alan yazında hala açıktır ve Polizey kavramına ilişkin çalışmalarda da ele alınmamıştır. Diğer taraftan Nitschke, yasa olmayan ancak yasa benzeri düzenlemeler olarak Polizey sözcüğünün kullanılmaya başlanmasını, 1300'lerde iktidar ilişkilerinin Aristo ve Platon'un öğretileri çerçevesinde tekrar tanımlanması çabısından kaynaklandığı inancındadır (Nitschke, 1992: 6-11).

Bu çerçevede Polizey, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu bünyesindeki devletler ile kentlerin kanun yapıcı faaliyetlerindeki yazılı metinlerde görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla söz konusu dönemdeki siyasi yazılarda ve eserlerde yer bulur olmuştur. Polizey kavramı, 16. yüzyılda ise çok farklı metinlerde "düzen, düzenin oluşturulması, iyileştirilmesi, prens ya da egemene idarecilik tavsiyeleri" ile bağlantılı olarak kullanılmıştır. Bahse konu içeriği dolayısıyla öncelikle hukukla ilgili eserlerde kavram olarak Polizey'den yararlanılmıştır. Ayrıca dönemin yazarları tarafından feodal zümrelerin ele alındığı daha eski felsefi ve ahlaki belgelerde de Polizey kavramına yer verilmiştir (Maier, 1966: 116, 121-123). Kısaca söz konusu dönemde Polizey kavramını inceleyen çok sayıda kaynağa rastlanmaktadır. Ancak bu metinlerden genel ilkeler oluşturulması, farklı anlamlar yüklenmesi ya da anlamların çok geniş tutulması nedeniyle oldukça zordur. Ayrıca yine çok sayıda eser kaybolmuştur. Bu bağlamda Polizey'in kavram olarak içerik kazanması ve anlamında görülen değişimin izlenmesi kolay değildir. Maier de (1966) son derece

değişken anlamlara sahip olması sebebiyle Polizey kavramının içeriğinin sınırlarının çizilemediğini, bu sebeple akademi öncesi Polizey alan yazınının kapsayıcı şekilde bir arada incelenemediğini belirtmektedir. Kavram, özellikle “Polizey düzenlemeler” (Polizeyverordnung) ve bölgesel egemenlerin ortaya çıkışlarıyla ilişkili olarak irdelenmemiştir (117). Ancak yine de özellikle 16. ve 17. yüzyıllardaki dinsel, hümanistik yazılarda Platon ve Aristo öğretilerindeki içeriğiyle “şehir devleti ve devlet ile bunların anayasası” olarak çok daha geniş kapsamlı bir şekilde kullanıldığı belirtilebilir (Ribbentrop, 2014: 18). Stein da (1867) benzer biçimde kavram olarak Polizey’e dair ciddi karışıklıklar bulunduğunu belirtmektedir. Polizey, günümüz düşünce alışkanları ve bilgisiyle “politika ve polis” gibi başkaca kavramları çağrıştırmaktadır. Dolayısıyla Polizey’e farklı, yan ve ek anlamlar yüklenebilmektedir. Barth (1840) ise 1800-1850 arasında verdiği hukuk ve devlet bilimi derslerinde Polizey veya Policey’in Yunan Dilindeki Politeia’dan kaynaklandığından, Politia olarak Latinceye geçtiğinden, Yunancada da Politeia’nın kent anlamındaki Polis’ten türediğinden bahsetmektedir. Bu noktada belirtilmelidir ki Antik Yunan ve Roma İmparatorluğu dönemlerinde, devletin, cumhuriyetin kurulmasının başlangıcı olarak kent kabul edilmektedir. Dolayısıyla Politia, “devlet” anlamına gelmektedir (1).

Öyleyse bu dönemlerde Polizey, devletin anayasası, idari yapısı, başka deyişle bütüncül olarak devlet yapısını anlatmaktadır denebilir. Dolayısıyla bu devletin ilkelerini öğreten bilime Yunanlılar Politeia, Romalılar Politia adını vermişlerdir (Barth, 1840: 1,2). Aristo, Politeia’yı iki ana anlamda kullanmıştır. Bunlardan ilki devlet ve devlet organları ile temel kanunları olarak geniş anlamıyla. Dar kapsamlı anlamıyla ise monarşi, aristokrasi ve politeia olarak üç iyi devlet formundan biridir. Politeia, iyi devlet formudur ve çoğunluğun egemenliğini, iktidarını tanımlamaktadır (Rau, 1853: 605-608). Bu bağlamda bahse konu dönemdeki akademik-bilimsel çevrelerin Aristo’ya yaklaşımları da dikkate alındığında Polizey’in oldukça olumlu bir anlama geldiği, bu olumlu anlamın da kavram olarak Polizey’in yaygınlaşmasında etkili olduğu söylenebilecektir.

Daha önce belirtildiği üzere Polizey’in Almancaya girişi Burgonya Krallığı üzerinden olmuştur. Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu sarayı ile imparatorlukta feodal zümrelerin kullandığı dile ise 15. yüzyılda geçmiştir. Bu geçişin en önemli nedeni, Burgonya Polizey büroları yani idari organlarının dönemin diğer örneklerinden hemen her bakımdan çok daha gelişmiş olmasında yatmaktadır. Polizey kavramının, Burgonya idari yapısında 14. yüzyıldan itibaren Pollicie olarak kullanılmaya başlandığı belirtilmişti. Bu kullanımda kavramın anlamı, hukuki ve barış konuları dışında kalan toplumun iyiliğini gerektiren alanlarda, toplumsal yaşamın dünyevi iktidar tarafından düzenlenmesidir (Maier, 1966: 121-123). Başka devletlerle savaşmama hali olarak barış, dış ilişkiler demektir. Başka deyişle iç düzen anlamına gelmemektedir. Diğer taraftan hukuk, egemenlerin kanun yapma faaliyetleridir. Kısaca kanun olmayan Polizey, günlük, geçici, kısa vadeli değil, çok daha kapsamlı ve uzun vadeli düzenlemelerdir. Bu kapsamda ilk dönemlerde Polizey, kanuni belgelerde artan biçimde daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Dolayısıyla Polizey, toplumun iyi bir düzen durumunda olması halini ifade etmektedir. Bu da “İyi Düzen” (Gute Polizey) olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede kavram, tebaanın iyi Hristiyanlar olarak ahlaklı, onurlu ve terbiyeli biçimde toplumsal yaşama katılmalarının sağlanması ve bu yönde toplumsal alanın düzenlenmesine yönelik eylemler olarak tarif edilebilir (Schärmeli, 2011: 39). Köy ve kentin düzeni, sadece iç düzenin, güvenliğin ve hijyen yani temizliğin sağlanmasıyla bitmemektedir. Aksine en geniş şekliyle dinsel, ahlaki yaşamın da düzenlenmesini içermektedir (Maier, 2009: 136).

BELGELERDE POLİZEY: YÖNETİM ANLAMINI KAZANMASI

Güney Alman prensliklerinde Polizey kelimesi ilk kez 1464 tarihli Nürnberg için hazırlanan krallık imtiyazlarına ilişkin bir belgede görülmektedir. Bu metinde bütün toplumsal hususlarda idarenin düzenlenmesinden (Polletzey und regirung in allen Sachen ordnen) bahsetmektedir. 1476 tarihli bir başka belgede de kentin övülmeye değer ve iyi düzenle donatılması (Nachdem dise stat mit vil loblichen pollicein und guten ordnungen versehen) olarak Polizey'e rastlanmaktadır (Wüst, 2011: 14; Ribbentrop, 2014: 18). Belgelerde, iktidar sahipleri tarafından sözcüğün kullanılması dikkat çekicidir. Ancak önemli bir başka nokta, hukuk ve barış dışında kalan konularda toplumun genel esenliğine ilişkin olarak hükümdarların kurallar koyması içeriğini kazanmasıdır (Ribbentrop, 2014: 16). Pollicei'nin kullanılmaya başlanmasına ilişkin ilk örnek olarak Nürnberg Kent Konseyi'ne ait 1482 ve 1492 tarihli yönetmeliklerde (Nürnberger Ratsverordnungen) yer alan Regiment ve Pollicei (Yönetmek ve Polizey) ifadeleri gösterilmektedir (Maier, 1966: 118, Maier, 2009: 133). Söz konusu belgelerde Polizey'in, yönetimle ilişkilendirildiği ve yönetme eyleminin bir parçası olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Sözcük ilk dönemlerde farklı biçimlerde yazılmakta, Pollizey, Pollizei, Pullucey, Pullucei, Pollicey, Pollicei ya da Policey, Policei yazım şekilleriyle görülmektedir (Maier, 2009: 117). Diğer taraftan Polizey'e sadece bu tür yönetmeliklerde rastlanmamaktadır. Örneğin Mainz Elektörü Bertold von Henneberg, 1488 tarihli bir emirnameyle Bingen şehrinden bir çeşit yeni kent anayasası hazırlanmasını istemiştir. Yeni anayasanın yapımında da kent konseyi, "Yönetim ve Polizey"i (Regiment und Pollucy) gözetmesi yönünde uyarılmaktadır.

Diğer taraftan kent sakinleri, "Polizey ile düzenlenmiş hususlara ve kent idaresine itaat edecekleri" yönünde yemin etmek zorundadırlar. Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu İmparatorluk Meclisi'nin (Reichstag) Worm'da 1495'te gerçekleştirilen ve gerekli reformların hayata geçirilmesi amacını taşıyan oturumunda "polizey ve düzenin dikkatle göz önünde tutulması, feodal zümrelerin refah ile huzurunun sağlanmasından" bahsedilmektedir (Maier, 2009: 118,119). Dolayısıyla devlet düzeniyle, tebaanın refah içinde ve sağlıklı durumda bulunmasıyla ilişkilendirilen Polizey, Gute Polizey yani iyi yönetime dair faaliyetler ve düzenlemeler olarak tarif edilebilecektir.

Öte yandan 16. yüzyılda Polizey kavramının yer aldığı metin sayısı giderek artmıştır. Feodal zümrelerin Pollicey'e ilişkin sorularını, Kutsal Roma Cermen İmparatoru I. Maximilian "iyi polizey ve düzenin tüm ülkelerde uygulanması" emrini vererek yanıtlamıştır. Yine İmparator V. Karl, 1521'de Worm bir araya gelen İmparatorluk Meclisi'nde feodal zümre temsilcilerine "imparatorluk genelinde pollizei, iyi düzeni, barış ve hukuku egemen kılmayı" hedeflediğini söylemiştir. Ancak kavram olarak Polizey'in genel kabul görmesi ve ortak bir kavram haline dönüşmesi Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun 1530'da yayımladığı polizey yani düzenleme (Römisch-Kayserlicher Majestät Ordnung und Reformation guter Policey, im Heiligen Römischen Reich zu Augspurg anno 1530 auffgericht) ile birlikte olmuştur. Öncesinde de Policey/Polizey'in çeşitli kullanımlarına rastlanmaktadır. Ancak söz konusu düzenleme sonrasında kent yönetimleri ile prensliklerde Polizey kelime olarak yerleşmiştir (Maier, 2009: 119). Örnek olarak Nürnberg kentine ilişkin ilk kapsamlı Polizey düzenleme 1529'da yayımlanmıştır. Sonrasında 1571 ve 1572'de kent konseyince "Yenilenmiş Polizey Düzenleme/Temsil ve Yasa/Her Yıl İlk ya da Bir Sonraki Pazar Perhiz Günlerinde/Kırsalda İlanı" (Vernewte Policeyordnung/Mandata und Gesetz/Jährlich am Ersten oder Andern Sontag in der Fasten/auff dem lande zuverkünden. Anno MDLXXII) basılmak üzere hazırlanmıştır (Wüst, 2003: 19).

Bu çerçevede daha önce sözü edilen Alman Sözlüğü'nde kavramın ele alınışı incelenmelidir. Polizei ve Policei başlıklarında incelenen Polizey, 15. yüzyıldan başlayarak 17. yüzyıla değin "yönetim, hükümet, düzen, toplumda ve

devlette ahlaki değerlerin gözetilmesi ile bunlara dair yönetmelikler ve tedbirler, aynı zamanda devletin kendisi, devlet sanatı ya da devlet yönetme sanatı, politika” anlamıyla sözlükte açıklanmıştır. Öte yandan genel anlamı itibarıyla Polizey, devlet ile devletin iktidarı altında yer alan bölgesel egemenlerin, genelin yani toplumun genelinin yararı için zor kullanması, zor kullanma yetkisiyle ilişkilendirilmiştir. Böyle bir anlayışa göre de Polizey, inşaat polisi, sağlık polisi, refah polisi, köy polisi, devlet polisi gibi dallara ayrılmaktadır. Burada polis, düzenleme demektir. Alman Sözlüğü’nde dönemin önde gelen şairlerden olan Rollenhagen’ın “Eğer herkes kendisi için yaşar, genelin yararı için fedakarlıkta bulunmazsa orada tüm policei çürür” dizeleri Polizey’in genelin yararını gözetme anlamı içermesine örnek olarak verilmektedir (Grimm ve Grimm, 1889: 1981-1983). Kısaca Polizey, yasa dışında toplumsal alanın düzenlenmesine yönelik emirnamelerdir denebilir.

Sözlükte Polizey’in fiil hali de ele alınmıştır: Polizieren, Policieren. Fiil halinin incelenmesi yine Polizey’in söz konusu dönemde ne şekilde kavrandığının anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Fransızca policer, 16. yüzyıldan Polizey’in fiil halinin kaynağı olmuştur. Fiil olarak “policier”, iyi ahlaklı, iyi düzenlenmiş, iyi bir toplumsal düzene sahip medeni toplum ile devlet” anlamıyla 1529 tarihli bir belgede görülmektedir. Sözlükte, medeni insan için “der policierte mensch” ve Avrupa’nın en büyük ve en gelişmiş devleti” anlamında da “das gröszte und policierste reich von Europa” ifadelerine rastlanmaktadır. Görüldüğü gibi ahlaklı ve kültürlü olmak yanı sıra toplumun iyi bir düzende yaşamasıyla ilişkilendiren Polizey, toplum ile devletin genel gelişmişlik düzeyini ifade etmektedir (Grimm ve Grimm, 1889: 1985). Önemli kameralistlerden sayılan Nielsen’de gerçek anlamda devletin kurucu unsuru düzen yani “ordo” olarak ortaya çıkmaktadır ve bu Aristocu bir yaklaşım olarak göze çarpmaktadır. Çünkü düzeni olmayan devlet, ruhu olmayan bir bedendir. Diğer taraftan ilk dönemlerinde Polizey’in, Alman prensliklerinde farklı anlamlarda kullanıldığı olmuştur. Yine de Polizey’in ağırlıklı olarak devletin idaresi (Staatsadministration) içeriğiyle kullanıldığı söylenebilir. Ardından da zamanla “daha iyi devlet” anlamını kazanmıştır (Nielsen, 1911: 81).

Reformasyon’un kavram üzerindeki etkisi Luther’in tebaanın prenslere itaat etmesi gerektiğini söyleyen öğretisiyle ilişkilidir. Luther’in öğretilerinde yine “iyi düzen”in sağlanması için prensin yasaklarına ve düzenlemelerine, başka deyişle Polizey düzenlemelere uyulması öğütlenmektedir. Köylü Savaşları ve ciddi toplumsal huzursuzlukların yaşandığı dönemde 1530, 1548 ile 1577 yıllarında Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu’nda üç ayrı “İmparatorluk Düzenlemesi” (Reichspoliceyordnung) yayımlanmıştır. Ancak bu belgelere bakarak Polizey kavramının içeriğine dair açık ve somut bir tanımlama yapılması son derece zordur. Zorunlu göçler, mezhep çatışmaları, salgınlarla yaşanan önemli ölçüde nüfus kaybı gibi etkenler sebebiyle feodal sistemde önemli gerilimler oluşmuştur. Aynı zamanda tarımda önemli miktarlarda ürün kaybından bahsedilebilir. Söz konusu tüm bu gelişmeler, feodal sistemde ciddi gerilimlere yol açmış, feodal iktidar sahiplerinin ekonomi-dışı zor araçlarını zayıflatmıştır. Bahse konu ekonomi-dışı zor araçlarının tekrar oluşturulup güçlendirilmesi ve pekiştirilmesi gerekmiştir. Bu bağlamda Alman prensliklerinde, hemen tüm alanlarda ülkenin daha iyi bir biçimde yeniden imar edilmesi, toplumsal alanın tekrar düzenlenmesi düşüncesi ortaya çıkmıştır. Erken yeni dönemin Polizey düşüncesi, yetkinin kaynağıyla ilgili olarak iktidarın doktrinine yaslanmıştır. Bu bağlamda denebilir ki toplumsal yaşamı içeren her konu, düzenlenmelidir (Nitschke, 1992: 11-14). Stolleis da (2012) “iyi düzen” içeriğinin süreç içerisinde gerilediğini, iktidar gücünün kullanımı ile egemenlik anlamlarını üstlendiğini belirtmektedir (369).

Yukarıda açıklanan anlamlar birlikte ele alındığında ve dönemin eserlerinde Polizey başlığı altında incelenen konular göz önünde bulundurulduğunda Polizey’in çok yönlü bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. İlk olarak

Polizey, her gündeme geldiğinde düzenle birlikte (Polizey und Ordnung) anılmakta ya da bu anlamı da verecek şekilde kullanılmaktadır. Öte taraftan sadece birlikte ya da ortak yaşamın en iyi biçimde organize edilmesi, toplumda güvenlik anlamında düzenin sağlanması içeriğini taşımamaktadır. Aynı zamanda Polizey, dini ve ahlaki yaşamı da kapsamaktadır ve tebaanın refahının sağlanmasına ve diğer konularda yararına veya iyiliğine olacak faaliyetleri belirtmektedir. Bu çerçevede bütün bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik kuruluşlar yine Polizey kavramınca kapsamaktadır. Çünkü iyi düzenin (Gute Polizey) hayata geçirilmesi için yönetsel bürolara gereksinim duyulacaktır. Dolayısıyla büroların, idari organların kurulması, idaresi ile işleyişinin sağlanması da Polizey kavramı bünyesinde olacaktır (Maier, 1966: 120). Polizey, yasa olarak tarif edilebilmektedir. Ancak değinildiği gibi Polizey düzenlemeler, genel geçerli ve uzun süreli, kapsayıcı yasalar değildir. Toplumsal yaşamda iyi düzenin sağlanması ve devamına yönelik yasa benzeri düzenlemelerdir (Schärmeli, 2011: 39). Polizey, toplumun yaşamının bütün alanlarına yöneliktir. Yasalardan daha ayrıntılı, belirgin alanlara, sorunlara odaklanmış kurallar manzumesidir. Örneğin lüks malların tüketiminin yasaklanması, sokaktaki giyim kuralları, pazarda talep edilebilecek fiyatların, ağırlık ölçülerinin tespiti, çöplerin toplanması gibi sağlığa dair uygulamalar Polizey düzenlemeler arasında sayılabilir (Stolleis, 2012: 171). Dolayısıyla tebaaya, iyi birer Hristiyan olarak daha ahlaklı, daha çalışkan ve daha medeni olmaları, bunun için takınacakları tavır ve tutumlara dair bir bakıma önerilerde bulunmaktadır. Yasaklara uymamanın çeşitli cezai yaptırımları vardır. Ancak yasaklara uymamanın kontrolü ve düzenlemelere uyulmasının sağlanması günümüzde olduğunun aksine belirli bir kurum ya da kurumlara bırakılmamıştır. Tebaanın kişisel iç denetimle bu yasaklara uyması beklenmektedir. İlgili kurum ve görevliler ise sadece kurallara uyulmadığının ihbar edilmesi halinde harekete geçeceklerdir. İhbar, bireysel sorumluluk olarak görülmüştür. Böylesi bir algı yerleştirilerek yetkili organların personel eksikliği gibi sebeplerle denetimde yaşadıkları eksikliklerin giderilmesi hedeflenmiştir. Bu şekilde hem tebaanın kendisinin de ihbar edilebileceğine inanması dolayısıyla polizey düzenlemelere uyması hem de devletin toplumsal yaşamı düzenleme iradesinin hayata geçirilmesi sağlanmıştır (Schärmeli, 2011: 39,40).

Özetlemek gerekirse Polizey kavramı 16. ve 19. yüzyıllar arasında temelde üç farklı içerikle var olmuştur. Bunlarda ilki normatif düzen iddiası ya da “iyi düzen hali” (Zustand der guten Ordnung), ikincisi tebaaya yönelik uygun kanunlar, üçüncüsü ise “iyi düzenin” sağlanmasına ilişkin norm yaratıcı faaliyetler ile somut kanunların hazırlanması ve yürütülmesine dair yöntem ve araçlardır (Nitschke, 1996: 30,31). İlk ikisinde kavramın eylem içermediği söylenebilir. Sadece devletin tebaasıyla beraber “iyi düzen” halinde yaşaması durumu ifade edilmektedir. Ancak zamanla bu iki anlam gerilemiş ve 18. yüzyılın başından itibaren üçüncü anlamı gelişmiştir (Nitschke, 1992: 13). Hükümdarın yönetsel eylemler dışında yargıç olma durumu bulunmaktadır. Başka deyişle hükümdar adalet ve barışı sağlamalıdır. Çünkü egemenin bir yandan yönetsel eylemlerinin hedefi diğer yandan da hükmetme meşruiyeti söz konusu görevlerinin ifadesidir. Tebaa, barış ve adalet, başka deyişle güvenlik istemektedir. Hükümdar, yönetsel eylemleri ya da “yönetimi” (Verwaltung) ile çok kapsamlı anlamıyla güvenlik olarak somutlaşan genelin yararını gerçekleştirmeye çabalamaktadır. Böylece yönetim anlamı ağırlık kazanmış, bunu da en iyi ve uygun biçimde karşılayan sözcük Polizey olmuştur (Stolleis, 2012: 369).

Yukarıda açıklanan gelişmeler, iktidar gücünün kullanımı bakımından bir başka değişime yol açmıştır. Giderek artan biçimde toplum, kilise ve dini metinler yoluyla değil, Polizey düzenlemelerle yönetilmeye başlanmıştır. Devletin ve toplumun yönetimi işi, dünyevi iktidarın daha fazla kontrolüne geçmiştir. Bu çerçevede 17. yüzyılda ve

18. yüzyılın ilk yarısında savaş, gizli devlet işleri, kilisenin en önemli faaliyet konuları, özel hukuk alanı ve suç dışındaki bütüncül iç yönetim (innere Verwaltung) faaliyetleri, Polizey'in nesnesi olmuştur (Stein, 1867: 4).

Kısaca özetlemek gerekirse ilk aşamada bir bütün olarak devleti ifade etmekteyken Polizey, anlam daralması yaşamış ve 18. yüzyılın sonuna kadar yine geniş bir biçimde "tüm iç yönetim işleri" içeriğiyle kullanılmıştır. Sonrasında ise giderek gelişen hukuk devleti karşısında polizey düzenlemeler, iç yönetim işleri anlamıyla yer almış ve iktidarı kullanma şekli olarak daha kapsayıcı, dolayısıyla baskıcı ve lanetlenen bir kavrama dönüşmüştür. Yükselen kapitalist üretim biçiminin taşıyıcısı burjuva, ön görülebilirlik istemekte, iktisadi faaliyetlerine keyfi müdahaleleri önlemeye çalışmaktadır. Bu amaca dönük olarak da iktidar gücüne ortak olma çabasıdadır. Bu çaba anayasal monarşilerde parlamentoya katılım, anayasanın bulunmadığı monarşilerde hukuk devleti fikri üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak monark, hala Polizey düzenlemelerle toplumsal yaşamın her alanına müdahale edebilmektedir. Dolayısıyla bunun engellenmesi mücadelesi Polis (Polizey) Devleti-Hukuk Devleti (Polizeistaat-Rechtsstaat) karşıtlığında somutlaşmıştır. İşte ceberut devleti ifade eden Polis devleti kavramının kökeni de Polizey kavramına dayanmaktadır (Turan, 2020: 265).

SONUÇ

Türkiye ve Almanya arasında uzun bir geçmişe dayanan yakın ilişkiler ile çok sayıda Türk'ün Almanya ve Alman'ın da Türkiye'de yaşaması, dolayısıyla Türkçe bilen Alman ve Almanca bilen Türk sayısının çokluğu gibi etkenler göz önüne alındığında iki kültürün birbirini çok iyi tanıdığı düşünülmektedir. Ancak özellikle Alman kültür mirası, diğer bazı Batılı ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'de çok daha az tanınmakta ve karşılık bulmaktadır. Öte yandan kamu yönetimi başta olmak üzere çok sayıda disiplinde, Alman bilim insanlarının verilen eserlerin ya disiplinin başlangıcını oluşturduğu ya da en önemli katkıları sağlayanlar arasında yer aldığı görülmektedir. Ancak bu eserler genellikle İngilizceye çevirisi yapılmışsa İngilizcesinden ya da eser veya bilim insanı hakkında İngilizce hazırlanan kaynaklardan incelenmektedir. Doğal olarak da atıflar ve kaynakçalarda eserin Almanca aslına dahi rastlanmamaktadır. Söz konusu durumun oldukça önemli bir soruna işaret ettiği düşünülmektedir. En başta Almancadan İngilizceye yapılan çeviriler, zaman zaman Almancada aktarılmak istenen anlamı verememekte ya da kavramın/kelimenin anlam daralmasına/değişikliğine uğramasıyla kavram farklı ve/veya hatalı olarak anlaşılabilir. Bu duruma önemli bir örnek ekonomi politik olarak tercüme edilebilecek Nationaloekonomie'nin, economics olarak İngilizceye tercüme edilmesidir. Tercümede tercih edilen karşılık Alman ve İngiliz yazılar arasında iktisat tanımına yüklenen anlamların farklı olması sebebiyle Merkantilizm ile Kameralizm'in eşleştirilmesine yol açmıştır ve bu yanlış kavrayış günümüzde bile devam etmektedir (Turan, 2020: 227).

Türkçe alan yazında kamu yönetimi disiplininde nesne ve köken tartışmaları ayrıntılı olarak çalışılmıştır (Güler, 1994; Çiner, 2008; Güler, 2008; Çiner, 2009; Güler, 2015). Yukarıda değinildiği üzere disipline ilişkin çalışmalarda, kökene Kameral-Polizey Bilim yerleştirilmektedir. Ancak Alman yazarlara ve Kameral-Polizey Bilim ile başlayan Alman yönetim bilimi geleneğine son döneme kadar hemen hiç yer verilmemiştir (Turan, 2020; Turan, 2022; Turan, 2022a). Dolayısıyla bir disiplinin başlangıcını oluşturan kavram ve kavramların içerik kazanarak gelişimi ortaya konmamıştır. Oysa temel kavramları oluşturan sözcüklerin kökeninin ve gelişiminin bilinmesi ile disiplinin nesnesiyle ilişkisinin kurulması son derece açıklayıcıdır. Bu çerçevede kamu yönetimi ya da yönetim bilimi bağlamında Kameral ve Polizey'in ortaya çıkışı kullanımı ile içeriklenmesinin ayrıntılı olarak incelenmesi bir

zorunluluktur.

Kamer, öncelikle kapalı alanları ifade eden bir sözcük olarak Latince “camera”dan türetilmiştir. İçerisinde ocak vb. bulunmayan, ısıtılmayan bu oda aynı zamanda yıkılmaya dayanıklı olarak pahalı bir inşaat tekniği olan kemerli bir şekilde yapılmış oda anlamındadır. Dolayısıyla hem masraflı olması hem de saklanacak değerli eşyaları bulunmasıyla oda, soylularla ilişkilendirilmiştir. Daha sonra hükümdar ve devletin özdeş olduğu dönemde gelirlerin toplandığı kasa anlamını üstlenmiştir. Hazine odası anlamı almasından hareketle de Kameral Bilim’in doğrudan iktisadi ve mali konuları kapsadığı ileri sürülür olmuştur. Ancak görüldüğü üzere aslında Kameral Bilim, sadece iktisadi ve mali konular değil, egemenlik, iktidar ilişkileri, idari yapı, kısaca devletin tümüyle ilgili konuları içermektedir. Kamer sözcüğünün ortaya çıkışı ve kullanımı dönemler bağlamında irdelendiğinde görüldüğü üzere kameral bilgi devlete ait tüm alanları kapsamaktadır. Zaten devlet ve hükümdar özdeşliği başka bir tanımlamaya imkân vermemektedir. Devlet idesinin hükümdarın kişiliğinden ayrılması sonrasında da Kamer, dolayısıyla Kameral Bilim devlete dair her alanla ilgili olmaya devam etmiştir.

Öte yandan Polizey, Yunanca Politeia’da kökenini bulmaktadır ve ilk aşamada ortak yaşam, devlet, devlet işleri, devlet yönetimi gibi anlamlara sahip olmuştur. Ancak Atina’nın kuruluşu efsanesi bağlamında Politeia” güvenlik, korunma ve düzen anlamını hep içermiştir. Öte yandan sıklıkla Politeia’nın Polis’e ait olma” anlamındaki “Polites”ten türetildiği de kabul edilmiştir. Bu çerçevede Politeia “yurttaş hakları” (Bürgerrechte) veya “anayasa” (Verfassung) anlamlarında kullanılmıştır. Antik Yunan yazarlardan Platon ve Aristo’da ise Politeia ve Polis’in “doğru anayasa” ile eş anlamlı kullanıldığı söylenebilecektir. Ancak zamanla anlam daralması yaşayan Polizey, “biçimsel ya da kurumsal anayasa” anlamlarıyla kullanılır olmuştur.

Roma’da durum biraz farklı olmuş Politeia’nın, “civitas”a benzer bir anlam içermesi nedeniyle Romalılar Politeia’yı Latince “devlet düzeni” (staatliche Ordnung) anlamıyla “Politia” olarak almışlardır. Roma İmparatorluğu’nun egemenliğini kurmasıyla Yunan geleneği yani Platon-Aristo öğretisindeki içerik dışlanmış ve devlet düzeni anlamı kullanılır olmuştur. İlginç olan ise geç Orta Çağ’a kadar Polizey’in unutulmasıdır. Temel sebep, kapsayıcı iktidar olarak Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasıdır. Polizey, bu kez 14. yüzyılda Fransız krallarının emirnamelerinde ve Burgonya Krallığı metinlerinde ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkışından itibaren çeşitli ve birbirinden farklı anlamlar içermiştir. Ancak hukuk dışında hükümdarın toplumsal yaşamın her alanını, iyi düzeni sağlamak üzere düzenlemesine yarayan bir çeşit emirnamenin adlandırılmasında Polizey’den faydalanılmıştır. Polizey düzenlemeler olarak adlandırılan bu emirnamelerle hükümdar, toplumsal alanı her açıdan yasak ve önerilerle yönetmiştir. Dolayısıyla Polizey giderek yönetim ve daha sonrasında da iç yönetim anlamlarını yüklenmiştir. Günümüzde politik bilimler alanının adını Yunanca Polis’ten aldığı belirtilmektedir. Şehir devleti olarak Polis, yönetimle ilişkilendirilerek politik bilimin isim babası yapılmakta, dolayısıyla nesne de devlet olarak ortaya konmaktadır. Diğer taraftan özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra politik bilimler, devleti gözden kaybetmiş, siyasi partiler, siyasi süreçler vb.ni nesnesi yapmıştır. Ancak aslında politik bilimlerin isim babası Polizey’dir. Bu nedenle de nesnesi, devleti bir bütün olarak kapsayacak şekilde yönetim olmalıdır. Öte yandan güçlü bir geleneğe ve büyük bir bilgi birikimine rağmen Kamer ve Polizey’in adını verdiği Kameral-Polizey Bilim bu parçalanma sırasında terk edilmiştir. Bunun sebebi, kapitalist üretim biçimiyle birlikte sosyal bilimlerin parçalarına ayrılması sırasında, hükümdarı dolayısıyla devletin iktidarını sınırlandırmayı amaçlayan liberal düşüncelerin ve hukuk devleti idesinin yükselişiyle açılan yeni dönemde Kameral-Polizey Bilim’in arkaik, ceberut devlete ait olması gösterilmiştir. Ancak

aslında geç feodaliteden kapitalizme geçiş sürecinde feodal sisteme ait bilgileri içeren Kameral-Polizey Bilim'in yeni üretim biçiminin ihtiyaç duyduğu yönetsel bilgiyi üretememesidir. Görüldüğü üzere kelimelerin kökeni, bir başka dile geçişi, kavram haline gelişi ve kullanımı, toplumsal gerçeklikteki dönüşümle doğrudan ilgilidir. Toplumsal gerçeklikteki değişimle, bu örnekte feodaliteden kapitalizme geçişle beraber yeni dönemin kavramlarının taşıyıcısı olamayan kelime ve kavramlar terk edilmektedir. İşte Kameral ve Polizey de arkaik ve modası geçmiş kavramlar haline dönüşmesi bu şekilde gerçekleşmiştir.

DESTEK VE TEŞEKKÜR BEYANI

Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Teşekkür edilecek bir kurum veya kişi bulunmamaktadır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktel, M., Kerman, U., Altan, Y. ve Güven, F. (2015). Kameralizmi Anlama Çabası. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 7(12), 83-98. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19444/206850>
- Baumstark, E. (1835). Kameralistische Encyclopädie. Handbuch der Kameralwissenschaften und ihrer Literatur für Rechts- und Verwaltungsbeamte, Landstände, Gemeinde-Räthe und Kameral-Candidaten. Heidelberg und Leipzig: Druck und Verlag von Karl Groos.
- Çiner, C. U. (2009). Fransız Yönetim Düşüncesinin Gelişimi: Polis Biliminden Örgüt Bilimine. Amme İdaresi Dergisi. 42(1), 1-22.
- Çiner, C. U. (2008). Güncel Fransız Yönetim Yazını. MSY Dergisi. 3 (8), 149-165
- Der Sprach-Brockhaus. (1940). Leipzig: F.U. Brockhaus Verlag.
- Denker, A.C., Davran, B. (1973). Grosses Deutsch-Türkisches Wörterbuch Cilt I. İstanbul: Kanaat Kitapevi.
- Güler, B. A. (1994). Nesnesini Arayan Disiplin: Kamu Yönetimi. Amme İdaresi Dergisi. 27 (4), 3-19.
- Güler, B. A. (2008). 1950'li Yıllarda Kamu Yönetimi Disiplini: Disiplinin Kuruluşu Nasıl Gerçekleşti? MSY Dergisi. 3 (7), 6-28.
- Güler, B. A. (2015). Yönetim Bilimi ya da Kamu Yönetimi: Yöntembilimsel Özellikle Üzerine. F. Kartal (Ed.). Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları içinde (9-44), Ankara: TODAİE Yayın No: 386.
- Grimm, J. ve Grimm, W. (1873). Deutsches Wörterbuch. Fünfter Band. Leipzig: Verlag von S. Hirzel.
- Hocaoğlu, D. (1997). Demokrasi, Kameralizm ve Osmanlı'daki Etkileri. Yeni Türkiye Dergisi. Sivil Toplum Özel Sayısı. 3(18), 375-381. Erişim adresi: http://www.durmushocaoglu.com/data/yazipdf/DHocaoglu_325_Demokrasi_Kameralizm_ve_Osmanlidaki_Etkileri.pdf?md=1332176566
- Kabağaç, S., Alova, E. (1995). Latince-Türkçe Sözlük. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Krünitz, J. H. (1785). Oekonomisch-technologische Encyclopädie oder allgemeines System der Stats-, Stadt-, Haus- und Land-Wirtschaft 33. Theil, Berlin: Joachim Pauli Buchhändler.
- Maier, H. (1966). Die ältere deutsche Staats- und Verwaltungslehre (Polizeiwissenschaft). Ein Beitrag zur Geschichte der politischen Wissenschaft in Deutschland. Neuwied am Rhein-Berlin: Hermann Luchterhand Verlag.
- Maier, H. (2009). Die ältere deutsche Staats- und Verwaltungslehre (Polizeiwissenschaft). München: C. H. Beck Verlag.
- Nielsen, A. (1911). Die Entstehung der deutschen Kameralwissenschaft im 17. Jahrhundert. Jena: Verlag von Gustav Fischer.
- Nitschke, P. (1992). Von der Politeia zur Polizei: Ein Beitrag zur Entwicklungsgeschichte des Polizei-Begriffs und seiner Herrschaftspolitischen Dimensionen von der Antike bis ins 19. Jahrhundert. Zeitschrift für Historische Forschung, 19(1), 1-27.

- Nitschke, P. (1996). Die Polizierung aller Lebensbereiche: Sozialdisziplinierung und ihre polizeilichen implikationen in der Prämoderne. Peter Nitschke (Yay.). Die Deutsche Polizei und Ihre Geschichte içinde (27-45). Hilden/Rhld: Verlag Deutsche Polizeiliteratur GmbH.
- Rau, K. H. (1825). Über die Kameralwissenschaft, Entwicklung ihres Wesens und ihrer Theile. Heidelberg: Universitäts-Buchhandlung von C.F. Winter.
- Rau, K. H. (1853). Ueber Begriff und Wesen der Polizei. Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft, 9(3/4), 605-625.
- Ribbentrop, S. (2014). Pest und Policey im nordeutschen Raum: Die Entwicklung der Pest im Kontext von Wirtschaft, Administration und Policey. Hamburg: Diplomica Verlag.
- Saklı, A.R. (2013). Kamu Yönetimi Disiplininin Kökenleri: Prusya Ekolü. Ege Akademik Bakış. 13(3), 285-294. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/559846>
- Schärmeli, L. (2011). Entwicklung und Tragweite des Polizeibegriffs im Verwaltungsrecht. Omar Abo Youssef, Andrea Töndury (Yay.). Der Schutz polizeilicher Güter, Entwicklung und Spannungsfelder içinde (37-58). Zürich: Dike Verlag.
- Schmidt, W. ve Kraetsch, E. (1930). Wessely-Schmidt Deutscher Wortschatz. Handwörterbuch der deutschen Sprache. siebte Auflage. Berlin: Carl Henschel Verlag.
- Stein, v. L. (1867). Die Verwaltungslehre. Vierter Theil. Innere Verwaltungslehre-Das Polizeirecht. Stuttgart: Verlag der J.G. Cotta'schen Buchhandlung.
- Stolleis, M. (2012). Geschichte des öffentlichen Rechts in Deutschland, Reichspublizistik und Policeywissenschaft 1600-1800, Erster Band. München: Verlag C.H. Beck.
- Strelin, G. G. (1827). Versuch einer Geschichte und Literatur der Staatswissenschaft. Erlangen: Verlag Johann Jakob Palm und Ernst Enke.
- Wüst, W. (2011). Die gute Policey im Schwäbischen Reichkreis, unter besonderer Berücksichtigung Bayerisch-Schwabens, Berlin: Akademie Verlag.
- Turan, İ. B. (2020). Kameralizm ve Devlet Bilimi. Alman Yönetim Düşüncesinin Tarihi: Kameral-Polizem Bilimden Devlet Bilimine. Ankara: Orion.
- Turan, İ. B. (2022). Alman İdealist Felsefesinden Gerçeklik Bilimine Lorenz von Stein (1815-1890). Yaşamı ve Eserleri. Ankara: Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.
- Turan, İ. B. (2022a). Almanya'da Kamu Yönetimi Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Nesne Sorunu: Weimar Cumhuriyeti Öncesi ve Sonrası. MSY Dergisi, 17(38), 421-442. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1116263>
- Zedler, J. H. (1733). Grosses vollständiges Universal Lexicon aller Wissenschaften und Künste, Band 5 C-Ch. Halle und Leipzig: Verlegt Johann Heinrich Zedlers.